

Dissertatio inauguralis medica de medicamentorum alterantium natura usu et abusu / [Tobias Benjamin Fuchs].

Contributors

Fuchs, Tobias Benjamin, 1709-
Wedel, Johann Adolph, 1675-1747.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jena : Litteris Jo. Frid. Ritteri, [1733]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hua3efzv>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Q. D. O. M. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
MEDICAMENTORVM
ALTERANTIVM NATVRA
VSV ET ABVSV

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
D O M I N O

GVILIELMO HENRICO
DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM AN-
GARIAE WESTPHALIAE ET RELIQA

SVB PRAESIDIO

IOANNIS ADOLPHI WEDELII
PHILOS. ET MED. D. PRAXEOS ET CHIMIAE P. P. ORD.
SERENISSIMORVM SAXON. DVCVM CONSILIARII
ISENACENSIS AVLICI ET ARCHIATRI ET ACAD.
NATVR. CVRIOSOR. COLLEGAE

PATRONI PRAECEPTORIS ATQVE FAVORIS
IN AETERNVM PIE COLENDI

PRO LICENTIA

GRADVM DOCTORIS INSIGNIA ET PRIVILEGIA
MORE MAIORVM RITE CONSEQVENDI
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMISSA

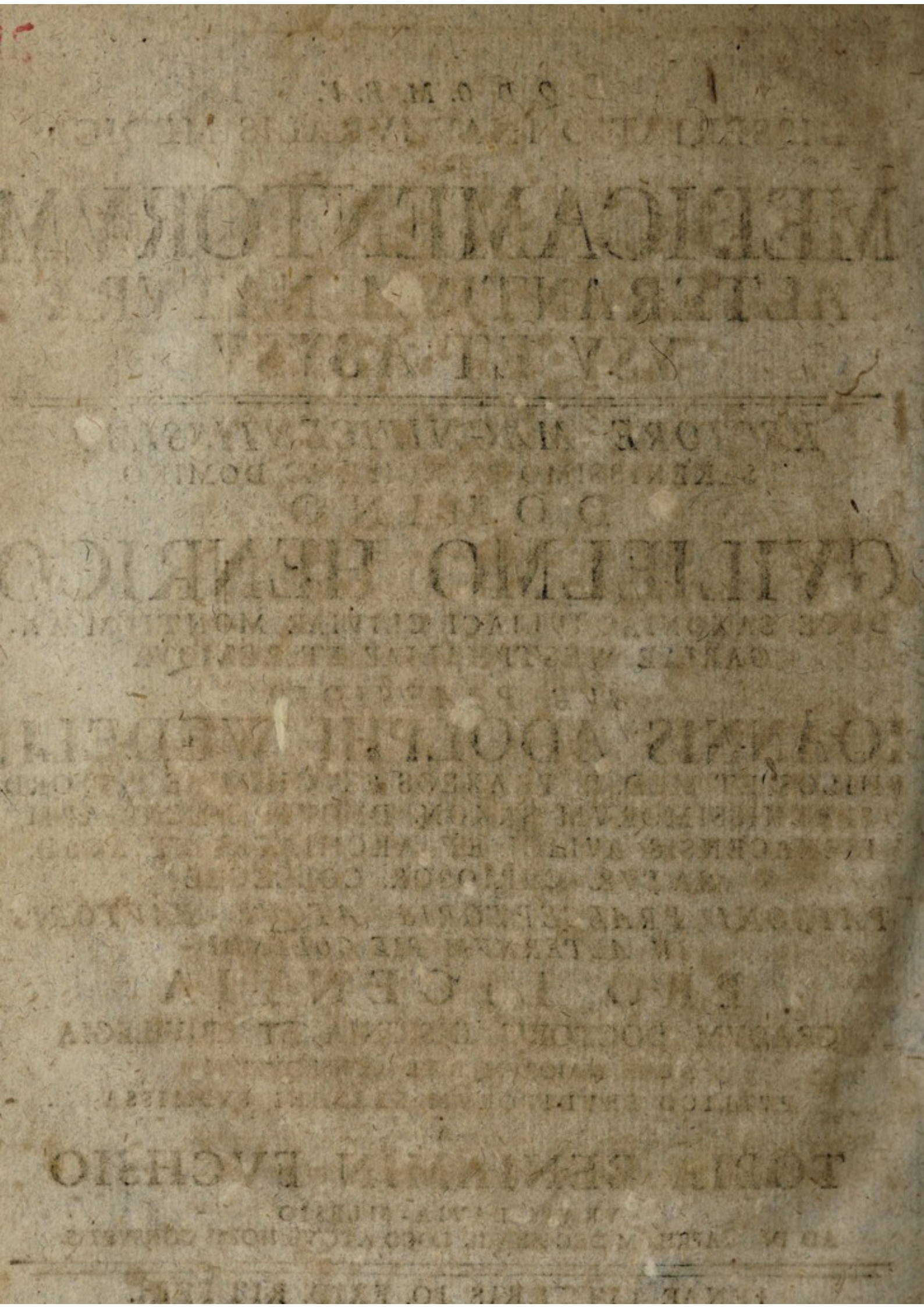
A

TOBIA BENIAMIN FVCHSIO

VRATISLAVIA - SILESIO

AD D. APRIL. M DCC XXXIII. LOCO ATQVE HORIS CONSVETIS.

IENAE LITTERIS IO. FRID. RITTERI.

I. N. I.

§. I.

DE medicamentis alterantibus dicituri ante omnia, quid sit medicamentum, & quid per verbum alterare intelligamus, explicari debet. Medicamentum itaque est omne corpus, quod ob particularum constituentium, definita proportione mixtarum, vim, si prudenter vel intra corpus humanum adsumatur, vel exterius eidem applicetur, huius partes vitiatas emendare valet.

§. II.

Alterare & alteratio latina verba alias nonprehenduntur, longo tamen usu a philosophis & medicis recepta sunt. Philosophis alteratio est mutatio ad qualitatem quamcunque. Medici omnem medicamentorum effectum generatim alterationem dicunt, ad differentiam alimentorum, quæ nutritionem præstant, & venenorum, quæ destructionem & corruptionem corpori viuenti inferunt. Speciatim autem nomen hoc medicamentis, quæ sine euacuatione mutatio-

tationem in melius faciunt, tribuitur. Atque ita distinguī generatim medicamenta solent in alterantia & euacuantia. Specialius vero, cum alteratio medicis in methodo medendi mutatio qualitatis humorum vitiatæ in naturalem, sine euacuatione, dicatur, medicamenta κατ' ἐξοχήν alterantia vocantur, quæ alterationem hanc humorum efficiunt, de quibus nobis iam sermo est. Quidam equidem ad primas tantum dictas qualitates hanc denominationem referre voluerunt, nos autem cum reliquis, eandem omnibus competere qualitatibus, statuimus.

§. III.

Alterantia medicamenta cum humoribus qualitate peccantibus sine euacuatione corrigendis destinata sunt, eorundem naturam, vsum, & abusum intelligere non licet, nisi qualitatis humorum peccantis habeamus cognitionem. Hæc itaque præmitti debet.

§. IV.

Qualitatem humorum generatim vocamus eam eorundem agendi facultatem, quæ a particularum constituentium inter se mixtarum proportione definita dependet. Particulæ humorum constituentes reperiuntur sulphuræ, salinæ, aqueæ & terreæ, quæ, definita proportione inter se mixtæ, quamlibet humoris partem minimam, omnibus reliquis similem, constituunt. Hæ quidem haud omnes sunt simplicissimæ, vt sensibus se offerunt, sed quædam ex simplicissimis compositæ, recte tamen pro constituentibus habentur. Nam humores in tales, si resoluantur, abeunt, & ex similibus restaurantur, nec omnium resolutio in simplicissimas facile fit, vel prompte obtineri potest; & præterea quædam illarum, si secedant, sensus nostros fugiunt. Atque hoc quibusdam imposuit, vt crediderint, aliam in his fieri posse mutationem, quam quæ a minimis, in se immutabili-

bus,

bus, diuersimode combinatis & separatis dependet, cum tamen hæc sola, si penitus omnia phænomena examinentur, hic locum habeat.

§. V.

Diuersæ particulæ humores constituentes cum sint, diuersam quoque habent vim, combinatæ autem si reddantur, compositam quoque vim adquirunt. Variat autem hæc vis composita, primo prout particulæ vnius speciei alias diuersæ speciei particulas in actiuitate sua vel impediunt, vel promouent, vel relinquunt, deinde pro quantitate particularum cuiuslibet speciei diuersa, quæ gradum eiusdem varium determinat. Quod si enim vnius speciei particulæ in alius speciei particulas agant, actio illarum in has maior erit, si illæ his sint copiosiores & contra. Ergo gradus fiet maior vel minor vis compositæ. Effectus autem vnius speciei definitæ particularum constituentium in alius speciei definitæ particulas necessario definitus quoque esse debet; & quantitate definita earundem præsentem, gradus quoque definitus sequitur. Nulla enim esset ratio, cur, iisdem præsentibus causis & circumstantiis, alius oriretur effectus. Adeoque iisdem particulis diuersis constituentibus præsentibus, & eadem proportionem inter se mixtis, similem quoque vim compositam, haud vero aliam, hæc habebunt, quæ qualitas humorum vel temperies dici solet.

§. VI.

Qualitates hæ humorum vitalium in tres classes diuiduntur, vt prima contineat calorem & humiditatem, secunda consistentiam, ratione tam cohæsionis, quam volatilitatis, tertia autem acrimoniam seu qualitatem salinam. Qualitates dictæ diuersum habere gradum possunt, vt ex dictis constat. Si itaque tali gaudeant gradu, vt actionibus naturalibus edendis humor aptus sit, naturales vocantur; sin autem is earum

sit gradus, vt actiones humorum naturales fieri recte nequeant, præternaturales dicuntur.

§. VII.

Qualitates præternaturales, cum a naturalibus gradu tantum differant, vel in excessu vel in defectu sunt constitutæ. Massa sanguinea itaque, si qualitatibus primæ classis peccet, erit vel nimis calida vel frigida, vel nimis humida vel sicca, vbi frigus & siccitas non absolute sumuntur, sed minorem, quam par est, gradum caloris & humiditatis designant. Iuxta secundæ classis qualitates, tam massa sanguinea, quam reliqui humores peccant nimia vel crassitie vel humiditate, nimia vel volatilitate vel fixitate. Acrimonia in massa sanguinea, lympha, saliuâ, succo pancreatico, lacte &c. secundum naturam adesse haud debet, sed salia proportionata in iisdem præsentia a sulphureis reliquisque ita temperata, vt haud emineant, requiruntur. In aliis autem quibusdam humoribus determinata & blanda tantum, vt in bile amarities, in vrina falsedo moderata, naturalis est. Omnis itaque acrimonia excedens, & in quibusdam deficiens, præternaturalis est, & humores hac, in iisdem præsentem, peccant. Est autem hæc acrimonia vel alcalica, vel acida, vel media seu falsa, vel biliosa, vel acido biliosa, vel acido-pituitosa vel acido-terrea seu austerâ.

§. VIII.

Vt naturalis qualitas a particularum constituentium mixtarum proportionem definitam, & scopo aptam, dependet, ita præternaturalis ab earundem proportionem definitam vitiatam, hoc est, fini minus congruam, prouenit. Ad naturalem itaque qualitatem, vt humor viuens eandem habeat, requiritur, vt omnes particulæ constituentes diuersæ speciei, huc pertinentes, adsint, & determinata proportionem, qualem vis desiderata postulat,

lat, inter se mixtæ sint. Præternaturalis autem humoris qualitas emergit, si vel quædam particularum constituentium species plane peregrina iuncta sit, vel, quando necessariæ præsentem quidem sunt, maiore tamen aut minore, quam par est, quantitate hæ gaudeant. Peregrina harum particularum species illa est, quæ, in humore hærens, ad essentiam eiusdem non pertinet & cum reliquis vim compositam alienam, seu sanitati vel vitæ aduersam, efficit. Talem speciem peregrinam exhibet miasma febrile, scorbuticum, venereum ut & venenum varii generis. Quando autem ordinaria particularum constituentium species magis, quam debet, abundat, huius quoque vis præualebit; eadem ratione, si quædam nimis deficiat, reliquarum vis augebitur, & ita semper qualitas præternaturalis euadet.

§. IX.

Præternaturalis humorum qualitas in naturalem mutari debet, ut sanitas redeat. Cumque naturalis qualitas semper in medio inter excessum & defectum consistat, per se patet, quod vitiosæ qualitatis mutatio in contrarium eo vsque fieri debeat, donec ad medium statum naturalem redeat. Adeoque alteratio semper fit in contrarium conueniens. Hoc autem aliter fieri non potest, quam proportionem particularum constituentium decentem restituendo, cum ab hac vnice dependeat. Restitutio huius proportionis in eo consistit, ut particulas præsentem plane peregrinas corrigamus & euacuemus, ordinarias abundantes emendemus, & si hæc emendatio non sufficiat, euacuemus, & tandem ordinarias deficientes restauremus. Ex his itaque constat, mutationem qualitatis humorum vitiosæ in naturalem fieri particularum præsentium partim correctione, partim euacuatione. Correctio autem hæc præsentium proprie alteratio dicitur, qua qualitas

tas vitiosa sine euacuatione emendatur. Euacuatio autem cum hic sæpe sit necessaria, non tamen semper, ob particularum euacuandarum conditionem, institui ex voto possit, præcedentem alterationem postulat, id quod in plane peregrinis remouendis sæpissime vsu venit, vt & in aliis.

§. X.

Correctio particularum præsentium dicta seu alteratio aliter fieri haud potest, quam vt aliæ ipsis contrariæ sua accessione & miscela, harum vim vitiosam emendent, id est vim compositam aptiorem & definitam seu qualitatem desideratam efficiant. (§. 5. 9.) Atque ideo etiam restauratio deficientium facit, vt reliquæ adhuc præsentibus particulæ, qualitatem definitam aptam non habentes, harum accessione & mixtione eandem adquirant, & sic alteratio fiat. Formalis igitur ratio alterationis ea est, vt vis particularum præsentium minus congrua, per contrariarum aptarum accessionem & mixtionem, composita definita & scopo apta reddatur. Vnde permanent quidem in alteratione præsentibus particulæ, sed vis earundem damnosa per σύγκρισιν corrigitur.

§. XI.

Cum itaque alteratio per contrariarum particularum aptarum accessionem & mixtionem fiat, hæ ipsæ particulæ instrumentum vel materia alterationis erunt. Tales autem reperiuntur vel in alimentis vel in medicamentis. Alimenta, cum ad fontem diæteticum pertineant, seorsim considerantur. Vis autem eorum alterandi eadem habet fundamenta, ac medicamentorum, & respectu alterationis sunt alimenta medicamentosa, cum alias nutritioni tantum inferuire debeant. Medicamenta igitur, quæ ex particulis talibus aptis constant, vt effectum dictum edere queant, alterantia sunt & dicuntur.

§. XII.

§. XII.

Generali alterationis & medicamentorum alterantium idea perspecta, ad species transire debemus, quæ, pro qualitatibus peccantis specie diuersa, variant, & speciale nomen adquirunt. Ita alteratio caloris excedentis dicitur refrigeratio, & medicamenta eam præstantia refrigerantia vel frigida dicuntur: humiditatis excedentis alteratio, siccatio, & eius medicamenta siccantia vocantur: siccitatis alteratio est humectatio, & medicamenta eius humectantia salutantur: crassitie alteratio attenuationis, incisionis & resolutionis nomine venit, eiusque medicamenta attenuantia, incidentia & resoluentia denominantur: nimie tenuitatis alteratio, incrassatio est, vnde medicamenta incrassantia nomen habent: volatilitas alteratur fixatione, & fixitas volatilisatione, vnde illa medicamenta figentia, hæc rarefacientia vel volatilifantia requirit: acrimonia humorum corrigitur generatim per edulcationem, quam medicamenta edulcantia perficiunt, speciatim autem cuiuslibet acrimoniae specialiora opponi debent.

§. XIII.

Caloris excedentis alteratio cum sit refrigeratio, huicque debeantur medicamenta refrigerantia vel frigida, horum naturam intelligere tunc poterimus, si caloris excedentis rationem habeamus cognitam. In naturali statu successiue & proportionate partes spirituosæ massæ sanguineæ particulas igneas, in sulphureis sanguinis partibus hærentes, liberant, quæ hinc calorem blandum vitalem massæ sanguineæ, & mediante hac, toti corpori præbent. In præternaturali autem nimia hæc fit liberatio, adeoque nimius & præternaturalis calor oritur. Nimia liberatio partium ignearum fit a proportionate partium, massam sanguineam constituentium, ita vitiata, vt vel partes eius sulphu-

reo-salinæ volatiles, seu biliosæ, rarefactæ, nimis abundant, serum autem blandum deficiat, vel in eadem miasma peregrinum sulphureo-salinum acre, & sulphureas sanguinis partes rarefaciens, hæreat. Biliosæ enim rarefactæ abundantes a sero præsentem temperari sufficienter nequeunt, adeoque igneæ ex his copiosius liberantur, quæ reliquis sulphureis, nondum ita rarefactis, adhærent, easque itidem magis rarefaciunt, ut sic nimia liberatio ignearum, & hinc calor maior, eveniat. Serum blandum biliosas rarefactas temperare solet, ne nimis rarefiant, sed successiva liberatio ignearum contingat, si igitur hoc deficiat, illarum rarefactio incrementum capere debet. Deficit autem, si vel absumatur, quod & per igneas, nimis copiose liberatas, diffundendo & dissipando fit, & per alias causas; vel intemperatum euadat, hoc enim blandi feri officium præstare haud potest, sed contrarium potius. Miasma peregrinum, rarefaciens, vel conceptum vel illatum, sæpenumero partes illas rarefacientes & acres viscidioribus aliis immersas gerit, unde illæ tamdiu silent, donec hæ, sanguini remixtæ, disiungantur, quo facto vim suam exercent.

§. XIV.

Correctio caloris nimii si desideretur, liberatio partium ignearum nimia moderanda est. Hæc autem obtinetur primo, particulas biliosas rarefactas massæ sanguineæ abundantes corrigendo & euacuando, deinde, serum blandum deficiens restituendo, & tandem, miasma peregrinum rarefaciens, si adsit, corrigendo & euacuando. Cum itaque etiam & hic caloris excedentis mutatio in naturalem fiat particularum præsentium partim correctione, partim euacuatione, & earundem correctio proprie alteratio dicatur (§. 9.), caloris vero excedentis alteratio refrigeratio audiat, (§. 12.)

(§. 12.) refrigeratio proprie vocabitur hæc particularum præsentium correctio, qua calor excedens, sine evacuatione, ad naturalem gradum perducitur,

§. XV.

Particularum biliosarum rarefactarum, & miasmatis peregrini rarefacientis, præsentium correctio seu refrigeratio cum per particulas contrarias aptas accedentes fieri debeat (§. 10.) hæc eiusmodi requiruntur, quæ rarefactionem, & hinc ignearum liberationem, nimiam impediunt. Tales autem sunt particulae terreae, quæ absorbent salino-sulphureas, acres, rarefactas, & figunt; acidæ & salinæ mediæ, quæ figunt sal volatile & sulphur rarefactum; sulphureæ salibus non refertæ, quæ obtundunt salinas acres, motumque earundem compefcunt; aqueæ, quæ serum restitunt, & diluendo vim illarum infringunt. Medicamenta itaque, quæ ex talibus particulis constant, sunt refrigerantia, seu frigida. Medicamenta terrea sunt v. g. corallia, conchæ, mater perlarum, lapides cancrorum, lapides pretiosi officinarum, lapis bezoar, cornu cerui philosophicum, vt & vstum, terræ pingues, vt terra Lemnia, bolus Armena, terræ sigillatæ variæ. Ex acidis sunt spiritus salis, vitrioli, clyffus antimonii, acetum destillatum, tincturæ florum acidulæ, acetosa, acetosella, succus citri &c. Inter salia media eminent inprimis nitrum depuratum, arcanum duplicatum, tartarus vitriolatus, arcanum tartari. Sulphurea salibus non referta sunt mucilaginosæ, gelatinosæ, farinaceæ, & aliæ, vt gummi Arabicum, tragacanthæ &c. gelatina cornu cerui, eboris, auena, hordeum, semina quatuor frigida maiora recentia &c. Aquea vt aqua ipsa simplex, tam sibi relicta, quam aliis ex dictis imprægnata, vt decoctum auenæ, hordei, simplex vel cum cornu cerui, scorzonera & aliis, decocta alia, quæ & acidula, ni-

trofa recipere possunt, serum lactis, aquæ destillatæ temperatæ, quæ in potiones & emulsiones impendi solent.

§. XVI.

Massa sanguinea frigidior seu calor eius magis, quam par est, deficiens debetur eiusdem particulis sulphureis seu oleosis & salinis volatilibus vel deficientibus vel depressis. Deficiunt, si vel non sufficienter restituantur vel nimis euacuentur. Deprimuntur a sero nimis aucto, a particulis acidis figentibus, pituitosis, sulphureis ligantibus, in sanguine nimis accumulatis. Restitutio caloris decentis postulat, vt particulæ oleosæ & salinæ sanguinis volatiles restaurentur, & præsentibus depressæ liberentur. Liberatio hæc fit, si serosæ nimis abundantes minuuntur, acidæ autem figentes, pituitosæ, & sulphureæ ligantes corrigantur, & euacuentur. Fit itaque etiam hæc caloris restitutio partim euacuatione partim correctione particularum præsentium, quæ correctio proprie alteratio, & hic speciatim calefactio, vocatur. Calefactio hæc vt fiat, addi particulis præsentibus, depressionem actiuarum præstantibus, debent tam particulæ oleoso-salinæ volatiles, quæ has corrigunt, & vna vtilium defectum restaurant, quam sulphureo-salinæ alcalicæ fixiores, & salinæ alcalicæ, volatiles & fixæ, quæ acidum inuertendo & viscidum resoluendo, depressas liberant. His, si acidum figens magis emineat, accenseri etiam possunt absorbentia alcalina, vt & salina media, quæ pituitosis etiam resoluendis & corrigendis apta sunt.

§. XVII.

Medicamenta itaque calida sunt, quæ tales particulas in se continent. Quo minus autem partes salinæ concentratæ sulphureis iunctæ sunt, eo minori gradu hanc actiuitatem exercent. Vnde ad primum gradum cali-

calidorum referuntur, quæ non ita manifeste & notabiliter effectum hunc edunt, qualia sunt, quæ quidem odorata sunt, minus autem acria, vt flores tiliæ, liliorum conuallium, primulæ veris, ita quoque dulcia, cum mitiorem habeant saporem, adeoque & temperatius sal, huc referuntur, vt & quæ copiosioribus partibus terreis paucum sal immersum continent, vt hepatica nobilis. Non minus in hanc classem collocari possunt acidum absorbentia, terrea, salia media temperatiora, vt arcanum tartari; imo & reliqua actiuiora, minori dosi reliquis maritata, temperatiora euadunt. Secundum gradum vocant, vbi magis manifeste & notabiliter calor auctus emergit. Talia sunt sulphureo-salina volatilia & fixa, moderatiora tamen, & leniter acria, vt aromatica blanda, & alia acrimoniam minorem habentia, vt macis, melissa, maiorana, cubebæ; amara, vt centaureum minus, trifolium fibrinum, carduus benedictus, scordium, absinthium &c. Tertio gradu calida habentur, quæ maiorem calorem citant, & cum molestia, si maiore quantitate adhibeantur, talia sunt, quæ concentratum sal, vel volatile vel fixum, possident, & vel sulphureas magis expansas simul continent, vel minus, vt salia volatilia separata, vel aliis immersa, actiuiora, molestiam linguæ inferentia, aromatica fortiora, costus verus, caryophylli aromatici, alcalia concentrata, vt essentia antimonii acris & similia. Quarto gradu calida dicuntur, quæ præsentem noxam inferunt, inflammationem, erosionem, ob sal magis acre & corrosiuum, & sunt caustica potentialia, vt cantharides, mercurius sublimatus, arsenicum, quæ tamen magis stasim sanguinis inferendo, quam per se eundem calefaciendo id præstant.

§. XVIII.

Humiditas nimia oritur a sero sanguinem nimis, quam par est, exsuperante, tunc enim non satis spiri-

tuosum, & ob partes gelatinosas auctas, haud satis fluxile est, adeoque diutius & copiosius fibris inhæret & nimis humectat, nec proportionata eiusdem secretio & difflatio fieri potest. Mutatio itaque humiditatis nimiae in proportionatam vt obtineatur, serum copiosius præsens partim siccus reddendum, partim euacuandum. Siccatio fit partes actiuiores sanguinis augendo, partes seri gelatinosas resoluendo, & serum ipsum absorbendo. Partibus enim sanguinis actiuioribus auctis, serum & spirituosius redditur, & eius gelatinosæ partes fluxiliores euadunt, adeoque tantam humectandi vim non amplius habet. Gelatinosæ seri partes tam a dictis, quam per resoluentia & incidentia, non simul humectantia, adhibita, soluuntur. Difflari itaque & secerni ac excerni secundum naturam ita alteratum serum sponte solet nec accumulatur. Absorbendo autem, quia particulis absorbentibus fortius adhærescit, impeditur illa adhærens pars, quo minus in fibrillarum poros penetrare, adeoque easdem humectare, queat.

§. XIX.

Actiuiores sanguinis partes augentia medicamentata sunt calida, iam considerata, adeoque medicamentata alterantia siccantia sunt primo calida, deinde resoluentia, non simul humectantia, & tandem absorbentia. Calida & absorbentia paulo ante recensuimus, resoluentia inferius considerabuntur.

§. XX.

Siccitas nimia a proportione massæ sanguinea ita vitata prouenit, vt serum blandum deficiat. Hoc autem deficit, vel si præsens quidem est, minori tamen respectu sanguinis, quam par est, quantitate, vel si intemperatum sit. Licet enim hoc copiosius sæpe reperiatur, minime tamen humectat & temperat, vt de-

cet.

cet. Blandum autem serum id est, quod partes aqueas & gelatinosas, decenti quantitate, nulla autem salia eminentia, continet. Hoc vel ab ipso sanguine, calidiore existente, minuitur, vel ab aliis causis. A quacunque autem causa imminutum sit, eo ipso partes sanguinis calidiores & actiuiores euadunt, & vltiorem seri imminutionem efficiunt, & salibus biliosis eminentioribus redditis, intemperatum quoque præstant. Intemperatum vero serum est, quod salibus eminentibus deturpatum est. Ab hoc enim sanguis vel nimis efferatur, si salia vel lixiuiosa vel acido-biliofa adsint; vel nimis deprimitur & figitur, si acida salia emineant. Vnde fieri potest, vt serum copiosum, sed intemperatum adsit, & tamen calor maior exsuperet, vt in hydrope calido, aliisque morbis, videmus.

§. XXI.

Siccitatis nimie reductio ad humiditatem conuenientem, seu humectatio apta, vt eveniat, proportio massæ sanguineæ decens restituenda est, ita, vt serum blandum sufficiens restauretur. Si igitur serum salibus deturpatum non est, sed tantum deficit, vel a calore sanguinis nimio nimis est difflatum, & intemperatum redditum, eadem superius laudata serum restituentia, quæ medicamenta humectantia proprie sunt, conueniunt, vt & reliqua calorem excedentem temperantia. Sin autem salibus deturpatum sit serum, ante omnia eiusdem edulcatio, inferius commemoranda, est necessaria, inter quæ eadem serum restaurantia & diluentia reperiuntur.

§. XXII.

Crassitudo seu spissitas humorum dependet a defectu soluentis, & abundantia particularum lentarum, pituitosarum, tartarearum, & acidi austeri figentis.

Atten-

Attenuatio itaque per restitutionem soluentis, incisionem particularum pituitosarum, resolutionem tartararum, correctionem acidi austeri, fieri debet, quæ iuuatur, si partes lentæ nimis abundantes correctæ euacuentur. Medicamenta itaque alterantia, quæ hoc præstant, generatim attenuantia vocantur.

§. XXIII.

Soluens vniuersale corporis humani est serum, si itaque hoc deficiat, restituendum est per humectantia, si haud satis actiuum sit, acuendum & roborandum est per ea, quæ singulis crassiorum particularum speciebus soluendis idonea sunt. Humectantia sunt aquea, potulenta, decocta, infusa, aquæ destillatæ, quibus addi & iungi debent, quæ solutionem iuuant.

§. XXIV.

Pituitosas particulas attenuantia speciatim incidentia vocantur, talia sunt 1) acria, radix ari, squillæ, pimpinell. alb. asparagi, herb. cochlear. lepidii, hyssop. epithym. cost. ver. sinapi &c. 2) amara, vt rad. cichorii, trifol. fibrin. gentian. gramin. herb. absinth. fumar. summitat. cent. min. cort. cappar. tamarisc. &c. 3) aromatica cubeb. cinamom. cardamom. pulu. stom. Querc. spec. aromaticæ officinarum. 4) salia *acida* succ. citri, spiritus salis, clyssus antimonii, spiritus nitri dulcis: *alcalica*, volatilia, spiritus salis ammon. vrinof. li- liorum convall. & similes alii; fixa, vt salia vegetabili- lium, tinctura tartari, antimonii: *media*, arcan. du- plicat. Myns. tartarus vitriolatus, arcanum tartari & similia. 5) alcalina, lapides cancror. antimon. diapho- reticum, &c. 6) mercurialia, vt mercur. dulcis, cin- nabaris natiua, antimonii &c. 7) diaphoretica ipsa, 8) purgantia minori dosi, quam vt purgent, reliquis addita, exemplo animæ rhabarbari, tincturæ martis helleboratæ, oxymell. helleborati &c.

§. XXV.

§. XXV.

Tartareas coagulabiles partes attenuant resoluentia, 1) salina, acida, alcalica, & media, iam tacta, 2) aromatica, amara & aperientia reliqua. Austerum acidum figens & coagulans corrigunt inprimis absorbentia, terrea, alcalina, lapides cancrorum, corallia & similia, maxime autem martialia, vt croci martis aperitiui, antimonium martial. cachectic. tincturæ martiales, vitriolum martis. Idem corrigunt inuertendo salina alcalica, tinctura silicum Glauberi, tinctura tartari &c. vt & salina media iamdum recensita. Corrigunt & edulcant sulphurea insipida, cinnabarina, flores sulphuris, semen lycopodii,

§. XXVI.

Tenuitas humorum nimia ortum habet a partium serosarum fluxilium seu aquearum abundantia, deinde a partium gelatinosarum defectu, & tandem a salium dissoluentium abundantia. Mutatio itaque huius tenuitatis in consistentiam proportionatam desiderat, vt serosæ fluxiles partes partim minuantur, partim crassiores paulo reddantur, gelatinosæ restituantur & salia dissoluentia tam corrigantur, quam euacuentur. Correctio hæc, quæ sine euacuatione fit, incrassatio dicitur, quam efficiunt medicamenta incrassantia.

§. XXVII.

Incrassantia igitur medicamenta sunt 1) quæ partes serosas tenues sua accessione faciunt spissiores, talia autem sunt absorbentia & siccantia, terrea, vt terræ pingues bolares & aliæ; vt & quæ mucilaginosa sunt, gummata insipida, gummi tragacanthæ, Arabicum, cerasorum, radix althææ, symphyti; dulcia mitiora,

vt & pulposa, glyzyrrhiza, passulæ minores, sacch. canth. 2) quæ gelatinosas particulas sanguinis restitunt, gelatina cornu cerui, eboris, lac, emulsiones ex amygdalis dulcibus, pistaceis, seminibus 4. frigidis maioribus recentibus, iuscula auenacea; 3) quæ salia abundantia & dissoluentia obtundunt, qualia sunt omnia iam recensita, vt & sulphurea anodyna, opiata.

§. XXVIII.

Volatiles nimis humores euadunt, si & tenues nimis sint, & rarefactionem maiorem subierint, quod de fero inprimis valet. Fixatio itaque conueniens medicamenta & incrassantia & refrigerantia proportionata postulat, quæ cum dictis coincidunt & huius intuitu figentia dici possunt. Eadem ratio est fixiorum humorum, qui a crassitie & frigiditate tales euadunt, vnde medicamenta eosdem volatiles reddentia sunt attenuantia & rarefacientia.

§. XXIX.

Acrimonia humorum a salibus, in iisdem eminentibus, dependet, & eo maior est, quo copiosiora & concentratiora hæc sunt. Obseruamus autem, hæc salia vel sibi relicta & manifesta, vel partibus terreis & tartareis, aut viscidis, pituitosis, immersa, & quandoque occultata, esse, vt illud in adfectu hypochondriaco, & scorbuto, hoc in scabie, lue venerea & aliis videmus. Liberari ab acrimonia humores haud possunt, nisi vel salium vis infringatur & obtundatur, vel eadem euacuentur. Quæ itaque vim salium infringunt & obtundunt, sunt alterantia edulcantia. Salia, si sibi relicta sint & explicita, edulcari statim possunt, sin autem immersa sint terreis, tartareis, viscidis, pituito-

tuosis partibus, ab his prius liberari debent, & hinc liberatæ edulcari & euacuari.

§. XXX.

Edulcant salia generatim, quæ hinc omnibus communia sunt, 1) diluentia aquea, decocta &c. decoctum herbæ thee, coffee, hordei, & alia, reliquis circumstantiis vna conuenientia, 2) irretientia & obtundentia, sulphurea aquosa, semina 4. frigida maiora, amygdala dulcia, auenacea &c. mucilaginosæ, gelatinæ, gummata insipida; dulcia mitiora, vt & pulposa, glyzyrrhiza, passulæ exacinatæ, passulæ minores, dactyli. 3) Absorbentia vel martialia, vel terrea, testacea, vel sulphurea insipida & sicca, vt cinnabarina, antimoniata, succinata, semen lycopodii &c.

§. XXXI.

Speciatim salia alcalia mitigantur per acida, cum quibus in medium sal mitius abeunt; per salia media, inprimis nitrosa. Acidorum salium vis infringitur a salibus alcalicis, fixis & volatilibus, hinc & alcalinis. Salsorum mediolorum emendatio fit tam per acida, quam per alcalica, & in his aquam calcis viuæ quoque. Biliosorum salium correctio. §. 15. iamdum est exposita. His tamen iungi generalia recensita debent.

§. XXXII.

Salia partibus terreis & viscidis immersa sunt acido-biliofa & tartarea. Ad horum liberationem faciunt aperientia & resoluentia, talia tamen, quæ immersa salia non acuunt. Talia hinc ex dictis feligenda sunt, ad quæ etiam pertinent purgantia, minori dosi, quam purgare possint, addita reliquis. Pituitæ im-

mersa falia acida rosua si sint, vt in lue venerea & adfinibus adfectibus, liberationem præstant alcalica concentrata, purgantia ipsa, & inprimis mercurialia, quæ pituitam potentissime fundunt & liquant: liberatorum autem edulcatio iisdem peragitur, quæ his salibus alias debentur.

§. XXXIII.

Alterantium medicamentorum natura ita cognita, dubitare haud amplius debemus, quin dentur alterantia, quæ a quibusdam pro rara aue habentur. De vsu itaque genuino eorundem debemus esse solliciti. Ante omnia, si in vsum vocare alterantia velimus, adesse prius indicans alterationis debet, quo secundum omnes circumstantias cognito, seligere medicamenta alterantia, exacte indicato satisfacienda, oportet. Quod fiet, si humoris qualitatem sciamus, eiusque specialem causam, tunc enim selectus difficilis non est.

§. XXXIV.

Quoniam autem qualitates humorum vitiatae non solum alterantibus, sed etiam euacuantibus, corriguntur, tempus probe obseruandum, ab alterantibus initium faciendum sit, an a purgantibus. Si turgeant humores vitiosi, & ad euacuationem iam apti sint, præmittenda sunt euacuantia, parte enim dempta, reliquum quod est, alterari facilius potest. Sin autem habiles ad euacuationem non sint, nec turgeant, alterantia præmittenda sunt, ita enim partim corriguntur, partim ad euacuationem habiles euadunt. Quidam adfectus continuam ipsam euacuationem humorum, qualitate peccantium, postulant, vbi alterantia recte interponuntur simul, vt illa eo melius procedat, & reli-

reliqua proportio humorum restituatur, vt in febribus fieri debet.

§. XXXV.

Quamdiu medicamenta alterantia continuari debeant, conditio humorum alterandorum ostendet. Si enim perfecte vitium cessauerit, etiam hæc remedia omitti debent, ne in contrarium vitium fiat transitus. Cumque alteratio successiue fiat, attendentibus facile finiendi tempus adparet. Mitiora alterantia præmitti solent, si adfectus moram concedat, & successiue ad potentiora progressus fit. Sin autem periculum in mora sit, verbi gratia in catarrho suffocatiuo &c. statim ad potentiora transeundum. Alias autem generatim, & imprimis in adfectibus chronicis, successiue & pedetentim alterandum est, cum partes illæ inertes tam breui tempore superari haud possint, quæ per diuturnum spatium ortæ sunt.

§. XXXVI.

Adplicantur medicamenta alterantia, vt vel adsumantur, vel exterius imponantur, illud frequentius est, hoc in externis magis adfectibus vsu venit. Forma externa pro ipsius medicamenti & adfectus conditione variat, quandoque & ægri. Tempus adsumendi ordinarium est matutinum, vespertinum & circa noctem. Extraordinarie autem singulis tribus quatuorue horis, vel adhuc sæpius, propinari possunt, si opus sit. Dosis conueniens sit, nec excedens, nec deficiens, quæ ab actiuitate medicamenti, ætate ægri, & adsumendi commoditate, determinari debet. Specialiora, quæ circa alterantia medicamenta notanda veniunt, in singulis adfectibus, & ipsa medicamento-
rum specialiori tractatione, considerantur. Nobis
enim

enim animus non fuit, nec tempus, nec locus, vt ea ulterius iam prosequamur.

§. XXXVII.

Abusus medicamentorum alterantium in eo consistit, vt minus eadem adhibeantur, quando indicantur, sed quando quibusdam videtur. Vnde & neglectis euacuantibus, & aliis indicatis, sæpe noxie adplicantur, sæpius quoque vitiose omittuntur, & euacuantibus solis, itidem contra rationem, macerant ægros & morbum augent empirici. Selectus quoque nisi decens instituat, peregrina alterantia, & sic morbo haud conuenientia, sed eum deteriore reddentia, vsurpantur. Verbo, abusus horum semper est, si haud secundum indicantium præsentium conditionem eorundem adhibitio determinetur.

SOLI DEO GLORIA!

* * *

SEr so wie Du, mein Freund, den
Künsten sich ergeben,
Und um Hygæens Gunst so eyfrig sich
bemüht,
Dem darff nicht bey der Cur Hand, Herz und
Lippen beben;
Und dieses ist allein was Ehre nach sich
zieht.

Dieses schrieb dem Herrn DOCTORANDO;
als seinem wertheften Herrn Landesmann
zu Ehren,

Dessen aufrichtiger

Christoph Ferdinand Kamper, D.
Hochfürstl. Sächsischer Rath.

GLoria sic sequitur meritos, sic fama
coronat,
Sic labor assiduus digna brabæa parat.

Desi-

Desidiæ indulgens, vacuasque fideliter
urnas,

Pro fama que famem pauperiemque
metet.

Te vigilasse juvat, totasque infumere
noctes,

In studiis, vigiles continuasse dies.

Hincque tuas dotes nunc PATRIA terra
coronat,

Ut fias PATRIAE LUMEN, AMORQUE
TVIS.

*Sic honoribus in medicina summis Praclaris-
simi DN. FUCHSII, Iuveni æquis pieta-
tis ac eruditionis passibus ad summa que-
vis enitenti, Amico suo longe suavissimo
ex toto pectore applaudere voluit*

JOH. GOTTFR. ZSCHAU, L. M.

P. C. L.